

ՍԶԳԱՅԻՆ

«Այս օրերս բարեկամիս մէկը ծխա-
«թխտի տուրեւառով գիւղերը շրջագա-
«յած ատենը պատուաւոր յոյնի մը տուն
«կհիւրընկալի. տանտէրը հիւրին յոյն ըւ-
«լալուն վրայ տարակուսելով՝ անունը կը
«հարցնէ, նա ալ կանխաւ գիտնալով ա-
«տոնց հայատեցութիւնը, «իւվան է» կը
«պատասխանէ: «Ախ, ներեցէք կալա-
«տասխանէ մեր հիւրընկալ, յոյնը. ես՝ օգո-
«ւլիս Կապանս զձեզ հայ կարծեցի. բա-
«րեկա՛մ, չես գիտեր՝ ինչ դժբաղդ օրե-
«րու մէջ կապրինք. մեզմէ կան այնպի-
«սիք՝ որ հայոց հետ անխտիր առւտուր
«կընեն, տուններին կ'հիւրընկալեն, և մին-
«չեւ իսկ հետերին հաց ալ կուտեն,
«մինչդեռ քահանանիս գիշեր ցերեկ կը
«պատուիրէ թէ «թուրքաց և յունաց
«հետ միայն առւտուր ըրէք, վասն զի
«հայեր պէ՛տ են և մեր կրօնքին թշնամի»:
«Մեք մեր հայրերէն լսած էինք որ ե-
«թէ հայու մը քղանցքը ձերինին դալի՝
«կտրեցէք նետեցէք. իսկ հիմայ կ'սոս-
«կամ ըսելու՝ կան այնպիսիք, որ հայոց
«տուններն ալ կ'երթան» ևն. ևն:

«Բարեկամս այս միջնադարեան հա-
«յատեաց հրէշին խօսքերը լսելէն ետքը
«կհզէ դուրս կելլէ, բայց ո՛րու հետ որ
«կ'տեսնուի՝ միեւնոյն ցաւալի խօսքեր կը
«լսէ»:

Այս դժոխային տողերը կարդացինք՝
Պափրայէն սեպտ. 12 թուով դրուած
նամակի մը մէջ:

Միեւնոյն նամակը կ'յաւելու հետեւեալ
տողերն ալ:

«Ահա Պափրայի յոյնին համոզումը և
«հայոց հետ ունեցած յարաբերութիւնը:
«Նոյն իսկ քաղաքին մէջ օր չըլլար, որ
«ազգութեան նկատմամբ անհաստեան
«կռիւներ չպատահին, և կարծեմ ցյա-
«ւիտեանս յոյնը կ'ազէ իւր բնական
«ոխակալութիւնը անյիշալար հայուն
«դէմ»:

«Պափրան՝ ունի 300 էն աւելի գիւ-
«ղեր, որոց մեծագոյն մասին բնակիչք
«յոյն են և ծխախոտի մշակութեամբ կը
«պարապին, որ Անատոլիոյ մէջ ամենէն
«աղնիւն է: Ատոնց ամենքն ալ ատելու-
«թեամբ ու թշնամութեամբ կ'նային
«հայոց վրայ»:

«Յունական կղերն է, այս չարաշուք
«ատելութեան որովք ցանոգը. պարտ
«անձին համարած է՝ շարունակ յորդոր
«և պատուէր տալ, հայոց հետ յարա-
«բերութիւն չընելու համար, թէ նոքա
«(հայք) քրիստոնեայ չեն, և թէ նո-
«քա կ'աղծեն զմեզ. և ահա այս պատ-
«ճառաւ յոյնք առ հասարակ խօսքի
«կիողնէ: Եւ կարծես թէ, յունական կը-
«ղերն միայն բաւական չըլլալով այս հա-
«կաքրիստոնէական նպատակը ի գլուխ

«հանելու, ժամանակէ մը հետէ յոյն վա-
«ճառականներն ալ միացած են և այս-
«պէս գիշեր ու ցերեկ շրջելով կ'արո-
«ղեն իրենց ժողովրդեան, որ հայոց վա-
«ճառականները չընդունին իրենց տու-
«ները և հետերնին առւտուր չընեն,
«որպէս զի իրենք ուղածնուն պէս տի-
«րեն ծխախոտի վաճառականութեան»:

Այս տողերուն վրայ՝ յատկապէս յու-
նական Պատրիարքարանի խորին ուշա-
դրութիւնը կ'հրաւիրեմք: Ս. Ծննդեան
և Զատիկի տօնի օրերու և այլ այսպիսի
առիթմներու մէջ յունական բարձրաստի-
ճան կղերին կողմանէ մեր Ս. Պատրիար-
քին և պատրիարքական փոխանորդին
տրուած այցելութեանց ու համբոյրնե-
րուն, և՛ Պափրայի մէջ յոյն կղերին կող-
մանէ հայոց դէմ ի դորձ դրուած այս
խուժադուժ և վայրենական ընթացից
մէջ մեծ և անհուն վիհ կայ: Յունական
Պատրիարքարանի պարտքն է՝ անդադար
ազգու յորդորներ կարգալ Պափրայի
յոյն կղերին ու ժողովրդեան, որ քրիս-
տոնէաւայել սիրով վարուին հայոց հետ,
ինչպէս քաղաքակրթութիւնն ու մարդ-
կային կատարելութիւնն ալ կ'ազանջեն:

Պանտրմայի քահանաներէն արժ. Տ.
Ոսկի քահանայ Օհանեան՝ որ Պալքէսի
բանտարկեալ էր Պրուսայու կուսակալու-
թեան կողմանէ, անցեալ շաբթու ար-
ձակեցաւ բանտէն Բ. Դրան հրամանաւ,
միջնորդութեամբ ամեն. Ս. Պատրիարք
Հօր:

Տ. Ոսկի կրնայ և իրաւունք ունի իւր
այս բանտարկութեան համար բողոք
բառնալու և դատ բանալու, և կար-
ծեմք՝ ոմանք ծանր պատասխանատու-
թեան տակ կ'մնան. սակայն ըստ մեզ լա-
ւագոյն է՝ վերհանձնաբար ներել ամե-
նուն, և իւր կրած անարգանքն՝ հալա-
ծանքն ու վերջապէս բանտարկութիւնը
իբրեւ քրիստոնէական խաչակրութիւն
համարելով, զբաղել քահանայական պաշ-
տամբն և համբերատար ոգով ընուլ
իւր նիւթական վնասուց տեղը:

Գիտէ անշուշտ Տ. Ոսկի քահանայն,
որ այսօր իւր ներողութեամբն անպա-
տուհաս մնացող անձինքն՝ ուշ կ'ամ կա-
նուխ պիտի պատժուին և չարաչա՛ր,
եթէ ինչպէս իւր նոյնպէս և այլոց դէմ
ալ անխաւաքաւ վարուիլ յանդգնին:

Այսպէս կ'խորհիմք մեք այս պարա-
գային մէջ, և կ'յուսամք թէ արժ. Տ.
Ոսկի ալ խորհրդակից է մեզ այս մասին:

Խորհրդի Պետրոս վարդապետը՝ ո-
րում Բալուի առաջնորդական տեղապա-
հութեան պաշտօնը յանձնուեցաւ անց-
եալները Պատրիարքարանէն, և չէր ու-
ղեր յանձն առնուլ ու խորհրդէն խախ-

տիլ, վերջապէս որոշեր է հնազանդիւ և
գրեր է Պատրիարքարան, թէ կուղեւո-
րի Բալու:

Պետրոս վարդապետ՝ եթէ առաջ-
նորդական պաշտօն վարելու յարմարու-
թիւն և միանգամայն կամք ու ջանք ու-
նի, կրնայ Բալուի մէջ ալ փայլ առնուլ,
և թէ՛ ժողովրդեան ու թէ՛ ազգային
վարչութեան գոհունակութեան ու շնոր-
հակաբաց արժանի հանդիսանալ:

Տիվրիկէն սեպտ. 3 թուով դրուած հե-
տեւալ նամակը կ'հրատարակեմք, բայց
բոլոր պատասխանատուութիւնը թողլով
նամակագրին և այլոց:

... Խմբագիր

Արջ օրհասականք հղօրագոյն կուրին:
Ըստ այսմ և թէոգորոսի վարդապետ իւր
անկումը մերձ գուշակելով, իւր անի-
րաւութեան զէնքերն առ անմեղ ազ-
գայինս դարձուցած՝ զանոնք չարաչար
կ'լլկէ և փեռեկտէ:

Բանիս ապացոյցը՝ թէոգորոսի դրդմամբ
օգոստ. ամսոյ առաջին օրը տեղի գտած
իրողութիւն մը պատմեմ, որ անկասկած
սոսկութիւն պիտի բերէ ամեն բարեմիտ
ընթերցողաց: Օգոստ Աին, երեկոյեան
Ժամ 12ին Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ
սենեակը թէոգորոս իւրայնովք հան-
դերձ 30 ի չափ բարբարոսք քննիչ Յա-
կոբ Սրբաղան գերապատիւ Արքեպիս-
կոպոսի (որ իրաւամբ իւր այս սրբաղան
կողման արժանացած կղեր մի է. տայր
Երկինք, որ այսպիսի անձնուէր և ար-
դարադատ կղերք անպակաս լինէին
Պղգէս) քով կեցած և մինչ առ նա
սպառնալից խօսքեր կը խօսէին, յան-
կարծ կտեսնեն անդ զԾահապեան Յա-
կոբ անուն 27 տարեկան անմեղ պատա-
նին, որ իրենց բաժնուած սուրճի ըմ-
պակներ կ'հաւաքէ, ծառայութիւն ընե-
լու նպատակաւ. և յայնժամ այլ ընդ-
այլոյ եղած կեդչեն թէ այս պատանին
հակաթէոգորոսեանց բարեկամներէն է,
զարկէ՛ք, դուրս ըրէք... ատոնց մէջէն
իւր արիագոյնը Մէնէնտեան Սարգիսն
որ գաւառական ընդհանուր ժողովոյ ա-
տենապետ ըլլալու պատիւն ալ ունեցած
է (վայ՛քեզ քաղաք, զի տեղդ մանուկ
է) պատտօնի ուղքը քարշելով կուղէ պա-
տանոյն որովայնը միեւ, պատանին ի
փախուստ կաճապարէ. գաղանաբարոյք
ետեւէն կ'լինան, Սարգիս Մէնէնտեանի
եղբայր կարապետն և Բալախեան Սիմոն
(այս ալ գաւառական ընդհանուր ժո-
ղովոյ անդամ է) կ'յաջողին զարնելով
սանդուղէն վար դուրս, և այսչափովս
ալ չբաւականանալով սանդուղին ներքեւ
զանի աքացի և բռնցի հարուածոց տակ
ձնչեւ չարաչար ցմահ... Թէոգորոս փո-
խանակ օգնելու կ'հչէ և իբրեւ առիւծ

կմռնչէ ու կըսէ « ատոնք ո՛յք որ են , զարկէ՛ք , սատկեցուցէ՛ք , ես ատոնց արեան դինը կ'ըմբռնեմ , խեղճ պատանին՝ յիշեալ Շահապեան անմեղ Յակոբն յետ քսան աւուր իւր մահկանացուն կընքեց իցաւ և ի կսկիծ իւր մերձաւորաց և ծանօթից :

Տեղական կառավարութիւնը հանգուցելոյն մարմնոյն վէրքերը քննեց և վկայագրեց : Այս պաշտօն :

Օգոստ. 2ին թէոդորոս քառասունէն աւելի բարբարոսք հաւաքելով փայտիւք և քարամբք յարձակեցան Ս. Երրորդութեան եկեղեցւոյ գաւիթը խմբած հարկաւոր ազգայնոց վերայ , զորս եթէ կառավարութեան կողմանէ անդ զրկուած ոստիկանք չարգիլէին , սարսափելի ոճիրք և արիւնհեղութիւնք պիտոր տեղի դըտնէին :

Թէոդորոսեանք , որոց պարագլուխ են Մէնէնտեան և Խսխանեան Սարգիսք , վասակաբարոյ անձինք , այժմ՝ երիվար հեծած քաղաքիս գիւղերը կըրջադային և սպառնալից լուռանքներ թափելով թէոդորոսի անկմանը համար ստորագրութիւն տուող ազգայնոց վերայ , թախանձանօք կխնդրեն անոնցմէ , որպէս զի զթէոդորոս առաջնորդ ուղելու համար ստորագրութիւն տան . և այս կերպիւ յաջողած են բաւական ստորագրութիւն հաւաքել . սակայն բարբառադաբար կամ դժբաղդաբար ի վերագարձի իւրեանց ի ճանապարհի զհանրագիրն յիրերաց կորզելու ատեն յաղթանակն միայնակ ընդունելու նպատակաւ , հանրագիրն յանկարկատելի ծուէնս կպատառի , որք « ի ճանապարհին կորուսինք զայն » ըսելով , այժմ ձեռն ի ծնօտս կմտածեն խելամըտելով , թէ մի՞ գուցէ նախախնամութեան մատն ըլլայ այս ընողը :

Թէոդորոս վարդապետ ամենապատիւ Պատրիարք Ս. Հորմէն քաջուած հեռութիւն անաստելով որ նորա հրաժարումը կազդարարէր , իւր առաջնորդական պաշտօնը առաւել քան զառաջինն համարձակութեամբ կվարէ համոզելով զիւրայինս թէ զինքը ոչ կաթողիկոս և ոչ պատրիարք չեն կարող հրաժարեցունել իւր պաշտօնավարութենէն , մինչդեռ արքունի հրովարտակ ունի ընդ իւր : Նաև խաղաղասէր ազգայնոց զանի խաղաղութեան միջոցներ ի ձեռս առնուլ յորդորելու ատեն « ես վեղարս , փիլոնս , վերարկուս և ձիերս պիտի ծախեմ և թնամեացս հախէն գամ » կպատասխանէ . արժանաւոր : . . . պատասխան աւետարանի պաշտօնէի մը :

Չեմք գիտեր առ ի՞նչ արդեօք ազգային արդարադատ վարչութիւնը զսա ի Տիւրիկոյ բառնալ կյապաղէ . արդեօք հարկաւոր անձինք նորա անգթութեան զոհ ըլլալէ՞ զկնի իւր այս որոշումը պիտոր գործագրէ :

Ցաւ ի սիրտ կխնդրեմ , ազգասէր խըմբագիր , որ այս ողբոց արժանի քանի տողերը , զորս՝ ընթերցողները չձանձրացունելու համար խիստ պակաս գրեցի , ձեր թերթերէն միոյն միջոցաւ հրատարակել չնորհ ընէք :

Գրէէր Թ. Ծովին

Մեծաշուք Պարոն Թովմաս Թ. Արգարեանց , որ ի բազում ամաց հետէ ի կալ-

կաթա հաստատեալ հաշակաւոր Արգարեանց ընկերութեան (Apar & Co) մեծահարուստ վաճառատան ընկերակից էր , յերկրորդումն Օգոստոսի ներկայ տարւոյս առ Աստուած փոխեալ է ի յիշեալ քաղաքի ի հասակի ալէզարդ ծերութեան :

Այս ցաւալի լուրն անշուշտ տխուր տպաւորութիւն ունի պատճառել ի սիրտս բոլոր ազգայնոց . ըստ որում ընդհանուր ազգն զրկի ի միոյ յակնաւոր և ի բարեխնամ անդամոց իւրոց : Լուսահոգի հանգուցեալն , որ լի էր ազգասիրական վեհանձն գգացմամբք , յօժարամիտ բարերար հանգիստնայր աղքատաց և կարօտելոց և գրեթէ նոցա նախախնամութիւնն էր :

Վախճանելոյն յուղարկաւորութեան սգալի հանդէսն փառաւորապէս կատարեցաւ և մարմին նորա ամփոփեցաւ ի սըրահի սուրբ Նաղարեթայ եկեղեցւոյն մերոյ :

Այս տխուր առթիւ , արժ. տէր Դիոնէսիոս տէր Եղիազարեան զհետեւեալ միջիթարական ճառն ոգեաց ի տաճարի սուրբ եկեղեցւոյն ի վերայ դադաղի հանգուցեալ Պարոն Թովմասայ Թ. Արգարեանց :

Ձե մեռանելոց այն՝ որ ոչ ծնանի երբեմն . Տխուր ժամ , զի՛նչ է զոր տեսանեմք ըստ այսօր . նորօրինակ հանդէս ի տաճարիս սրբութեան . ամենեցուն սիրտք լցեալ տրտմութեամբ ի մի կամս և ի մի հաճութիւն :

Գերօրինակ հանդէս տաճարիս Աստուծոյ թէպէտեւ փառաւոր , այլ ամենին սգոյ նշանակ . չունի ոք հաճութիւն ըզշարժաւիթն գիտելոյ , վասնզի չժուժէ սիրտ : Այլ յո՛ւշ , ձայն ի սեւաքօղեալ դադաղէ աստի , պակասեցա՛ւ , պակասեցա՛ւ ի կենաց աստի անմուռնալին յաւիտեան՝ բարերար ոք ի համազգեացս և հայրենեաց՝ մեծահամբաւ Պ. Թովմաս Թ. Արգարեան :

Վասն այսօրիկ է ահա , զի սիրելիք առանց սրտի կեան , վտակք արտասուաց իշանեն յաչաց , բարեկամք և մերձաւորք ի խոր խոցեալ յոգւոց հանեն , բարեպաշտք և ազգասէրք եղուկ կարդան , ընդարմացեալ ի սուգ ընդ դառն կորուստ միոյ ականաւոր անդամոյ ազգիս :

Եւ հի՛մ ոչ տրտմութիւն կամ հառաչանք սրտի , զի մեծ է կորուստս , մեծ և անդառնալի :

Մեծահամբաւ քաղաքս կալկաթա՝ որ երբեմն պանծայր երևելի երևելի համազգեօք մերովք յինքեան բնակելովք , փայլէր և փառաւոր լինէր ընդ առատաձեռն և Աստուածահաճոյ գործս նոցին , խնդայր և խայտայր ընդ մեծահամբաւ անուանն , այժմէ տեսանել չըբաւ նուաղեալ , մի զկնի միոյ՝ ի գըրկաց անտի , յորոց մի ահա ակն յանդիման տեսանի հրաժարեալս աստի գերապատիւ Պարոն Թովմաս Արգարեան :

Մեծ այս թէպէտ աղէտք արժանի սգոյ և տրտմութեան բարեկամաց և մերձաւորաց , զի բարձաւ այսօր ի միջոյ սիրելին սրտից հայրն առաքինագործ , այլ մեծագոյն զայն իսկ գրեմ , զի պակասեցաւ ականաւոր անդամ ոմն ի միջոյ

ազգիս և համազգեաց մերոց երևելեաց ի մեծանուն քաղաքիս :

Մահ իմացեալ չէ մահ , մահ գիտացեալ անմահութիւն է :

Անմուռնալի Այրս հանգուցեալ իւրովք բարեպաշտական գործովք և առաքինազարդ վարուք և բարուք հաստատեալ ի յոյսն յաւիտենից , գիտէր ապաքէն զաշխարհ ունայնութիւն ունայնութեանց , գիտէր և զմահ անցաւոր կենցաղոյս անմահութիւն , յուսով կենաւոր սրբոյ կրօնիս , որոյ վասն և փութայր սկիզբն առնուլ յաւիտենական կենացն երանութեան . որում չիք այլ ևս մահ , ոչ յաղթութիւն մահու . ուստի ել զնաց նա յաղցաւոր կենցաղոյս յանախտ կեանսն յաւիտենից հանգիստ կալ յանգործութեանց բարեաց ակնկալեալ երանական . հապա զայն զմտաւ ածեալ սփոփեցուք , զի ոչ է մեռեալ գերա . Արգարեանն այսօր , այլ միւս ևս ծնեալ վերստին կենաց ի կեանս , յանցաւորէս յանանց վերափոխեալ երանական , յառժամանակեայ տանէս՝ զնաց նա ի տուն իւր յաւիտենից առնուլ զփոխարինականըն զպատրաստեալն ի սուրբ Արքայութեանն :

Ուրեմն ո՛ր բարեկամք և եղբարք , ո՛ր գերարտօսարից առաքինազարդ գերդաստան և արժանաւորապէս զաւակունք Հօր բարեյիշատակի , մի լայք , և մի այդդունակ ընանիցին ըստ չափ սիրտք ձեր դառն արտասուօք , զի եթէ մահ բարերարաց զանմահութիւն խոստանայ , չէ նա մահ՝ այլ կենդանութիւն . ապա զի՞ կոծ կամ հառաչանք սրտի :

Ձի՛նչ , թերեւս ասիցէ ոք չե ևս աւարտեաց Հանգուցեալն զամն 80 , զոր կանխաձայնեալ մարգարէն խոստանայ . այո՛ , այլ ծեր էր Հանգուցեալն և զուրկ ողնամենիւք անցեալ . ուրեմն , չզարմանայցէ ոք . ըստ որում գործք մարդոյ զմարդն առնեն ծերունի . և ո՛չ սպիտակացեալ հերք դիտոյ կամ յովովք ամաց , զի ալիք իմաստութիւն մարդոյ են . ապա զի՞ հարցանես դու եթէ քանի՞ ամաց եկաց ննջեցեալ ոք , այլ հարց դու զարժանին խնդիր , եթէ զի՛նչ ինչ արար նա զարդիւնս գործոց առաքինութեանց , զորս եթէ գտանիցես ի կատարելութեան , յանհնարիցն է քեզ չլկայել եթէ արդարեւ ծերունի ոք էր նա ալեւոր , որպիսի է ահա և սոյն ինքն Պարոն Արգարեանն : Տե՛ս դու , բազումք անցին զանցին անդր քան զամն 80 , այլ չարարին նոքա գործ ինչ յօգուտ ազգի և ընկերի , գողջի՛ր նոքա առ օրին յորում ծնան , անդէն և մահացան , իբրեւ մահուկ մի աննշան ի յիշատակս . ո՛չ ըստ այսմ , այլ ընդ աւուրս կենաց Հանգուցելոյն մշտաբացիկ էին և դուռնք ողորմածութեան սրտի նորա առհամայն գիւմոյս ինքեան անխորի և յաղգս . ապա եկաց նա ի ծերութեան , եկաց նա յաշխարհի կենդանի , կեցցէ յաշխարհի և միշտ բարի անուամբ ի դոհ և ի գով շրթունս ամենեցուն , կենդանի ի հաւատոս , կենդանի ի մահուան և յետ մահու յաւիտեան երանական կենօք ի լուսեղէն փառս Արքայութեանն Աստուծոյ ամէն :

Որ միշտ զուարթ՝ զանունդ շքեղ փառք . ի գիր՝ կարմրորակ ,

Ո՛հ, զիւրդդ սյոժմ՝ դառն 'ի կսկիծ՝
գրեցցուք 'ի գեղ՝ սեւորակ՝
Գաւթ ծնողական՝ զոր փակեցեր՝ ելեր
'ի մէնջ՝ արդ. 'ի բաց,
Զորքութեան մեղ՝ ետուր բաժակ՝
չիք մխիթար՝ այս վշտաց՝
Մի՛ դու յապայս՝ զերթ աննշան՝
ննջեր 'ի մութ՝ գերեզման,
Սիրտք մեր ահա՝ պատրաստք են քեզ՝
առնուլ 'ի գիրկ հանգստեան՝
Մեր այս աղօթք՝ քեզ ուղեկից՝
էնն 'ի վերուստ օգնական,
Անուամբ բարի՝ հայրենասէր՝
Պարոն թովմաս Աբգարեան՝
ի Կալկաթա, յՅ Օգոստոս 1875:

Ոգեաղ

Տեք Դիմեմքոս Դէք Եւեհալեան:

ԱՐՇԱՆՈՅՍ

ՀՐԱՒԻՐ ԱՌԱՋԻ ԵՐԵՍՓՈՒՄՆՍ

Ազգային ժողովը նիստ ունի յառա-
ջիկայ ուրբաթ, սեպտ. 26, ի Ղալաթիա:
Ատեանը պիտի բացուի ճիշդ ժամ 6
ին և գոցուի 10 ին:

Հրահրեալ են Երեսփոխան Էֆէնտի-
ները՝ իրենց ազգասիրական պարտակա-
նութիւնը կատարելու փութալ:

1875 սեպտ. 12 Պատրիարք Կ. Պօլսոյ
ՆԵՐՍԷՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Օ Ր Ա Կ Ա Ր Գ

1. Վերաքննութիւն Սահմանադրու-
թեան. — Երկրորդ ընթերցումն առա-
ջարկեալ փոփոխելի տրամադրութեանց:
— Վիճաբանութիւն Ա. յօդուածոյ վրայ,
որ պարունակէ կեդրոնական վարչական
մարմնոյ, խորհրդոյ և հոգաբարձու-
թեանց կազմակերպութեան վերաբերեալ
փոփոխութիւնք: Ատենադպիր
Հ. Ս. Ալաճեան

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Օգոստոսի առ Սուլթանը՝ որ իւր ամեն
ազգի հպատակաց անդորրութեան ու
բարեկեցութեան համար ամեն շնորհ ու
բարիք չինայէր, և յաճախ կայսերական
հրովարտակներով աշխարհաշէն հրաման-
ներ ու պատուէրներ կհանէ, այս ան-
գամ ալ յատկապէս հրովարտակաւ մը
կշնորհէ տառանդորդի տրոյ վրայ անցեալ-
ները դրուած 2¹/₂ աւելին, և միանգա-
մայն կշնորհէ մինչև 1289 թուականն ան-
վճար մնացած տուրքերը, ի բաց առ-
եալ ֆեյզլէններու, երաշխաւորներու և
բարեկեցիկ անձանց արքունի դանձուն
ունեցած պարտքը:

Բաց յայտնանէ, Նորին վահանաւոր-
ութիւնը կհրամայէ, որ ամեն ազգաց կող-
մանէ օրինաւորապէս ընտրեալ անդամ-
ներ գտնուին կուսակալութեանց ժողո-
վոց մէջ, և նոցա օրինաւոր խորհուրդ-
ներն ու կարծիքները անխտիր ընդուն-
ուին, դաւառական ժողովները կազմուին
ըստ կուսակալական օրինաց, և տրոյ
բաշխման ու հաւաքման գործողութիւնք
արդարութեամբ և օրինաւորապէս կա-
տարուին:

Օգոստոսի առ Սուլթանին այս մեծա-
մեծ շնորհներն՝ համաշխարհական դո-
հունակութեան արժանի են: Նորին վե-
հափառութիւնը իրեն հայր օրդեգորով
կգուրգուրայ ժողովրդեան վրայ. անոնց

օգտին ու շահուն համար ամեն զոհո-
ղութիւն կընէ, և կհաւատեն՝ թէ տա-
կաւին այնպիսի կարգադրութիւններ պի-
տի ըլլան մտերս, որով ժողովրդեան վի-
ճակն բոլորովին անդորրելով և ամենայն
գիւրգուրով իրեն ընծայուած տեսնե-
լով, ուրիշ բան չմնար ընել՝ այլ միայն
աշխատել, գործել, զարգանալ և զար-
գացունել երկիրը, ամեն վայրկեան ան-
ջինջ ի մտի ունելով աշխուճութ Սուլ-
թանին առատ շնորհները, և ամենայն
եռանդեամբ ու օրհնութեամբ բարե-
մաղթել Նորին կայսերական վահանա-
ւորութեան, և բարձրաշուք գերդաստա-
նին, և համայն ժողովրդասէր ու հայրե-
նասէր նախարարաց համար:

Անցեալ շաբաթ օրը մեր լրագիրն
հրատարակուելէն յետոյ լսեցինք՝ ծովա-
յին գործոց նախարար Րիզա փաշայի
զինուորական գործոց նախարար անուա-
նին: Նոյն օրը Նորին վսեմութիւնը սո-
վորական հանդիսիւ Բ. Դուռը երթալով
բարձրապատիւ մեծ Եպարգոսին հետ
տեսնուելէն յետոյ, զինուորական պաշ-
տօնատունը գնաց, և անմիջապէս բարձ-
րապատիւ Երեսփոխան Էֆէնտիին
ներկայացաւ առ ի շնորհակալութիւն: Ե-
րեսփոխան դէմ ալ օգոստոսի առ Սուլթա-
նին ներկայանալու պատիւ ունեցաւ:

Այս եօթներորդ անգամն է, որ Րի-
զա փաշայի կյանքնուն՝ զինուորական
գործոց նախարարութիւնը: Ասկէց զատ
երեք անգամ ալ ծովային գործոց նա-
խարարութեան պաշտօնը վարած է: 37¹/₂
տարի յառաջ հանգուցեալ բարեյիշա-
տակ Սուլթան Ապտուլ-Մեճիտի դահա-
կալութեան առաջին օրը Մապէյն-Միւ-
շիւրի եղած է՝ վեղիւրութեան աստիճա-
նաւ:

— Ծովային գործոց նախարարութեան
պաշտօնն ալ՝ Մեհմետ Նամըզ փաշայի
յանձնուեցաւ այս երկրորդ անգամ, և
այս առթիւ օգոստոսի առ Սուլթանին
ներկայանալու պատիւ ունեցաւ:

— Մեծ Եպարգոսի խորհրդական կար-
գեցաւ՝ Շուրայի-Տէվլէթի անդամներէն
Սայիտ Էֆէնտի:

— Ծովային գործոց նախարարի խոր-
հրդական անուանեցաւ՝ մեծ Եպարգոսի
նախորդ խորհրդական Ահմետ պէյ:

— Բ. Դուռն երկուշաբթի օրը խմանա-
լով, որ Պօրսայի խաղացողներուն մէջ լուր
տարածուեր է թէ օսմանեան զօրաց ու
սերվիացոց մէջ կուր մ'եղեր է, փու-
թացաւ ի պաշտօնէ հերքել այդ՝ լուրը:

— Սէլանիկի նախորդ կուսակալ Մ. Ե.
մէր Ֆէվիդ փաշա՝ կիւրակէ օրը մայրա-
քաղաքս եկաւ:

— Պէրլինէն սեպ. 13 թուով Լոնտոն
հեռագրեր են, թէ Բ. Դուռը չընդու-
նիր որեւէ շնորհ ընել ապստամբաց, մին-
չեւ որ բոլորովին ի հնազանդութիւն չը
դառնան. և միւս կողմանէ ապստամբք
չեն ուզեր դադարիլ թշնամութենէ, և
կպահանջեն որ մեծ տէրութիւնք երաշ-
խաւորեն ըլլալիք շնորհները. և թէ՛
հիւպատոսք այս մասին հրահանգ խընդ-
րած են իրենց կառավարութիւններէն:

— Բ. Դուռը ծանուցեր է Ռուսիոյ՝ Ա.
Էստրիոյ և Գերմանիոյ կառավարութեանց
թէ Սերվիոյ և Գարատաղի դէմ որեւէ
թշնամական դիտաւորութիւն չունի, և

թէ՛ սահմանագլուխն եղած զօրաժողո-
վը նոյն կողմերէն զինեալ մարդոց յայս-
կոյս անցնիլն արգելելու համար է, զորս
չեն կրնար արգելուլ յիշեալ իշխանու-
թիւնք:

— Ժամանակէ մը հետէ Բ. Դուռն և
Պարսից կառավարութեան մէջ առեւտը-
րական դաշնադրութեան հաստատու-
թեան համար բացուած բանակցութեան՝
վերջ տրուեր է դահացոցի կերպիւ, և
քանի մ'օրէն երկու կողմանց վաւերաց-
ման պիտի ներկայացուի:

— Սերվիոյ զինուորական գործոց պաշ-
տօնեայն, ամսոյն 12 ին առաւօտուն հը-
րամայեր է որ Յ թնդանօթ և Կ գունդ-
զօրք Պօսնայի սահմանագլուխը երթան:

— Ինչպէս գաղղիական, անգղիական,
աւստրիական և գերմանական երեւելի
լրագրաց ոմանք, նոյնպէս Նիւ-Եօքսի
Նիւ-Եօքս Հէրըլտ լրագրոյն արտօնատէ-
րը թղթակից մը զրկեր է Հէրսէք, տե-
ղի ունեցած պատերազմներն և ուրիշ
անցքեր հաղորդելու համար: Կարեւոր
դէպք մը պատահելուն պէս, յիշեալ
թղթակիցն անմիջապէս կհեռագրէ Ա.
մերիկա: Այս թղթակիցն՝ Հէրսէք չգա-
ցած՝ Սերվիո և Սալա գետոյն շուրջը
պտտուեր է:

— Սերվիոյ իշխանութիւնը Բ. Դրնէն
կխնդրէ եղեր, որ սահմանագլուխը
թափուած օսմանեան զօրքը վեց ժամու
ճանապարհ ետ քաշուի, խոստանալով որ
ինքն ալ այնպէս վարուի:

— Գոնեայէն գրուածին նայելով՝ Նիյ-
տէյի շուկային մէջ հրդեհ պատահեր,
100ի չափ խանութ հրոյ ճարակ եղեր,
և հրդեհին առաջին առնելու համար 30
խանութ վար առնուեր է:

— Երեսփոխան մէջ գիւղացի մը կախ-
ուեր է՝ վեց տարի յառաջ Եաֆայի Նա-
յիպը սպաննած ըլլալուն համար:

— Պէյօղլու թաթաւլա մայր մը իւր
18 տարեկան միակ աղջիկը զարկեր չա-
րաչար վիրաւորեր է: Աղջիկն թէեւ հը-
նազանդ չէ, բայց մայրն ալ իւր ծնողա-
կան պարտաւորութիւնը կատարելէ հե-
ռի է եղեր, և գրեթէ միշտ կկուռին ե-
ղեր:

Պարսից Շահը անցեալ յունիս 16ին
բարեհաճեր է այցելութեան երթալ ար-
տաքին գործոց նախարար Միրզա Հիւսէյ-
յին խանի ապարանքը, ճաշել և ամբողջ
օրն հոն անցունել: Շահին այս այցելու-
թիւնը՝ 20 հազար լիրայի եղեր է Հիւսէյ-
յին խանի համար. որովհետեւ Նորին վե-
հափառութիւնը ըստ տեղական սովորու-
թեան բարեհաճեր է կանանոցին համար
ընծայ ընդունիլ 100 հատ շու, և ուրիշ
ծանրագին բաներ և 12 հազար լիրա
պատրաստ դրամ, և այսպէս պատուել
ու մեծարել զՀիւսէյին խան:

— Նաբօլի պանքաներէն մէկուն մէջ
պաշտօն ունեցող Տամաս անուն անձն՝
200 հազար ֆրանքի արժէթուղթ և այ-
լն գողնալով յաջողեր է Աղեկսանդրիա
փախչիլ, բայց պանքային տնօրէնն ալ
յաջողեր է՝ մարդն հոն հասնելուն պէս
բռնել տալ, գողցած բաներն առնուլ,
և զինքն ալ՝ Նաբօլի դարձունել տալ:

— Աւստրիոյ կառավարութեան արտա-
քին գործոց պաշտօնատան բոլոր ծախ-
քն է՝ 3 միլիոն 649 հազար և 450 ֆլե-

րին : Մայրաքաղաքիս դեպատնիսն՝ 39 ,
Բեդրապուրիի՝ փարիզի և Լոնտոնի դեպատնիսն՝ 78 , Պերլինի դեպատնիսն՝ 53 , և
Հոմոնայ դեպատնիսն՝ 39 հազար ֆիորին
կը տրուի :

— Գաղղիոյ նախորդ կայսրուհին իւր
անձնական ինչ ինչ գործոց կարգադրու-
թեան համար՝ միայն 24 ժամ փարիզ ան-
ցունել խնդրեր է նախագահէն , բայց
չէ ընդունուեր :

— Մատրիտի ոստիկանութիւնը քա-
ղաքին մէջ զինուց միտերք մը ձեռք բե-
րեր է , զոր հասարակապետականք պատ-
րաստեր են՝ քաղաքը խռովելու նպատա-
կաւ :

— Կըսուի , թէ Աւստրիոյ կառավա-
րութիւնը ազգային խորհրդարանէն ար-
տաքոյ կարգի դուսար մը պիտի պահան-
ջէ , Հէրնէքէն Աւստրիա գաղթող բազ-
մաթիւ կարօտեալները խնամելու համար :

— Տանիմարքայի արտաքին գործոց
նախարարը մեռեր է , վերահաստեղծեան
գործողութեան ժամանակ :

Ի Լ Ա Ն
ՊԱՊԸ ՍԵՐԱՍՔԵՐԻ

Պիր նուսէրօտէն ալթը նուսէրօյա քա-
տար ֆրանսըզ եէլքէն պէզի . մէթրօ
140,000, պէհէր մէթրօյը 12 զրշ .

Քուրու կէօնտէն քաթ օլունմուշ չա-
րըք , չիֆթ 30,000, պէհէր չիֆթի 8 զրշ
38 փարա :

Ասաքիրի շահանէ սարահանէ անպա-
րընա նուսմունէսի մուհիպինէ մուպայ-
եա օլունաճաք օլան պալատէ մուհար-
րէր 140,000 մէթրօ եէլքէն պէզի իլէ , քա-
լէվրահանէ անպարընա նուսմունէլէրի
մուհիպինէ մուպայեա օլունաճաք օլան
30,000 չիֆթ չարըզըն ֆիեաթը մուրաք-
քեամէլէրի վէհէրլէ թալիպլէրի էօհտէ-
սինտէ օլուպ՝ եէլքէն պէզիին իլուլը
րումինին եիրմի իւչիւնճի սալը կիւնիւ
վէ չարըզըն շէհրի մէզքիւրըն եիրմի-
տէօրտիւնի չարչամպա կիւնիւ դարարը
գաթիլէրի վէրիլէհէլինտէն , իթասընա
թալիպ օլանլարըն եէվմի մէզքիւրտէ
տարը շուրայի ասքէրլյէ կէլմէլէրի :

17 իլուլ 1875

Պապը Սէրասքէրի

Ասաքիրի շահանէ էլպիսէ անպարընա
միւպայեա օլունաճաք օլան 40,000 մէթ-
րօ լաճիլէրտ նէֆէր չուհասընըն պէհէր
մէթրօյը 27 զրուշա վէ սարահանէ ան-
պարընա միւպայեա օլունաճաք օլան
6000 ատէտ պէյադ Գարահիսար քէչէ-
սինին պէհէր ատէտի 30 զշ օլարադ
թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ , նէֆէր չու-
հասընըն իլուլը րումինին 23 ինճի սալը
կիւնիւ վէ Գարահիսար քէչէսինին շէհ-
րը մէզքիւրին 25 ինճի փէնճէնպիհ կիւ-
նիւ վէ եէվմը մէզքիւրտէ գարարը գա-
թիսի վէրիլէհէլի իլան օլունան 50,000 ա-
տէտ փիւսիլին տախի շէհրը մէզքիւ-
րին 22 ինճի փաղար իրթէսի կիւնիւ դա-
րարը գաթիլէրի վիրիլէհէլինտէն իթա-
սընա թալիպ օլանլարըն էյամը մէզքիւ-
րէտէ տարը շուրայի ասքէրլյէ կէլմէ-
լէրի :

18 իլուլ 1875

Պապը Սէրասքէրի

Իքինճի կիւլէր չուհասը արշըն 16000
պէհէր արշըն 38 զրշ :

Ինճէ կիւլէզ չուհա արշըն 5000 պէ-
հէր արշըն 14 1/2 զրշ :

Սիւհա հուլ փիւսիլիւլ ատէտ 50000
պէհէրի 50 փարա :

Կիւլէզ իւլ րումէլի քայթանը ար-
շըն 600,000, պէհէր արշըն 4 1/2 փա-
րա :

Ասաքիրի շահանէ էլպիսէ անպարընա
միւպայեա օլունաճաք օլան պալատէ
մուհարրէր տէօրթ քալէմ էչեանըն ֆի-
եաթը մուրաքքեամէլէրի վէհէրլէ թա-
լիպլէրի էօհտէսինտէ օլուպ , չուհալարըն
իլուլը րումինին եիրմի տէօրտիւնի չար-
չամպա վէ փիւսիլիւլ իլէ քայթանըն շէհ-
րի մէզքիւրըն եիրմիպէչինճի փէրշէնպէ-
լինտէն՝ իթա իթմէյէ թալիպ օլանլարըն
եէվմի մէզքիւրտէ տարը շուրայի ասքէ-
րլյէ կէլմէլէրի :

17 իլուլ 1875

Պապը Սէրասքէրի

Էլպիսէ անպարընա իլուլումի օլուպ
միւպայեա օլունաճաք օլան 8000 արշըն
ալթը նիւմէրօ քէթէն պէզիին պէհէր
արշըն 6 զրշ օն փարայա թալիպի էօհ-
տէսինտէ օլուպ իլուլը րումինին 25 ինճի
փէնճէնպիհ կիւնիւ դարարը գաթիլի
վիրիլէհէլինտէն՝ իթա իթմէկէ թալիպ օ-
լանլարըն եէվմը մէզքիւրտէ տարը շու-
րայի ասքէրլյէ կէլմէլէրի :

22 իլուլ 1875

Պապը Սէրասքէրի

Ասաքիրի շահանէ իչին մուպայեա օ-
լունաճաք վէ գարարը գաթիլէրի իլու-
լը րումինին եիրմի իւչիւնճի սալը կիւ-
նիւ ինճա օլունաճաք իլան օլունան
140,000 մէթրօ ֆրանսըզ եէլքէն պէզի
իլէ 40,000 մէթրօ լաճիլէրտ նէֆէր չու-
հասընըն գարարը գաթիլէրի շէհրի մէզ-
քիւրըն եիրմի տէօրտիւնի շէհարչէնպիհ
կիւնիւնէ թէրք վէ թալիք քըլընմըշ օլ-
մաղլէ՝ իլանը քէյֆլյէթէ իպթիտար օ-
լունաճաք :

22 իլուլ 1875

Պապը Սէրասքէրի

Ասաքիրի շահանէ իչին մուպայեա օ-
լունաճաք օլան 25000 չիֆթ եէրլի ապա-
տէն մամուլ քալընըն պէհէր չիֆթի 11
զրուշա վէ 20,000 ատէտ եուլ քիլիմին
պէհէր ատէտի 26 զրուշ 30 փարայա օ-
լարաք թալիպլէրի էօհտէսինտէ օլուպ ,
քալընըն քարարը քաթիսի իլուլը րու-
մինին 25 ինճի փէնճէնպիհ վէ եուլ քի-
լիմին տախի դարարը գաթիլի շէհրի մէզ-
քիւրըն 29 ունճը փաղար իրթէսի կիւն-
լէրի վէրիլէհէլինտէն՝ իթասընա թալիպ
օլանլարըն էյեամը մէզքիւրտէ տարը
շուրայի ասքէրլյէ կէլմէլէրի :

22 իլուլ 1875

Պապը Սէրասքէրի

Ի Լ Ա Ն
ՄԷՔԹԵՊԻ ՍՈՒԼԹԱՆԻ
Կիւլհանէտէ վաղը Մէքթէպի Սուլ-
թանի տայիլէսի տախիլինտէ վէ մէքթէ-
պի մէզպուր իտարէսի թահթը նէղարէ-
թինտէ թէշքիլ օլունան Հուգուգ մէք-
թէպի իլէ Թուրուգ վէ Մէպալիլ մէք-
թէպլէրին տէրլէրինէ՝ կէլէհէք րումի
թըշքիլի էվլէլինին պիրինճի կիւնիւնտէն

Իթիպարէն , թէքրար պէտ օլունաճաք :
Մէքթիւր մէքթէպլէրէ տախիլ օլունա-
արգուսընտա պուլունանլարըն՝ տէրէհէլի
մաթլուպէտէ քէսպի մաթլուպթ էթմիշ
օլունադլարը պիլ իմթիհան թէպէլին
կիլէտիլի հալտէ՝ մահը հալին օն պէշին-
տէն իթիպարէն իսիմլէրի գայտ , վէ
տէրլէրին իսիմամընտա՝ մէքթիւր մէք-
թէպլէրտէն շահատէթնամէ իսիմհալ
իտէպլէրտէն՝ Մաթիանաթը Մէնիլէնին
նիյաթը խայրխահանէսինէ թէպիլէն ,
տէվլէթհէ քեաֆիլէ խըամէթլէրտէ իս-
թիլտամ օլունաճաքլար տըր :

ՖՐԱՆՍԸԶ ԹԷԱԹՐՈՒՄԻ
ՕՍՄԱՆԼԸ ՕԲԷՐԱ ԳՕՄԱՆԻՍԸ
Տ. Զուհուհէն Վ. Տ. Գալէհէն Վ. Շէքիւհէտը
Էրաքէլինդէ
Պիրինճի Տէֆա ՕԼԱՐԱԳ
1875 Սեպ. 24 չարչամ: ախլամը սաաթ 3տէ
ԲԷՍԷՒՆ ԲԷՀԵՍ
Միւղայիդ օբէրա իւշ ֆասըլ
Կիւլէ Մալիք
Գ. ՌՇՏՈՒՆԻ Տ. ԶՈՒԽԱՃԵԱՆ
ԺՕՐԺ ՍԱՆՔԼԱՎԻ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՏԷՏԷՆԱՆ
1875
Սոյն վիպասանութիւնը որ Եւրոպա-
կան ազգաց մէջ քանիցս անգամ հրա-
տարակուած է , հայ լեզուաւ առաջին
անգամն է որ Գ. Մալիքեան էֆէնտի
աշխատասիրութեամբը թարգմանուելով
' ի լոյս կընծայուի :
Կը գտնուի Գալաֆեան Գրատուն 'ի
դին 7 զրուշ :

PILULES HOLLOWAY
ԴԵՂԱՀԱՏՔԻ ՀՈՒՆՈՒԼԻ
Լեարգի , ստամոքսի , և աղիքներու ամեն
տեսակ անկարգութեանց համար խիստ ընտիր
է սոյն դեղահատը , նաև ջրային տկարութեան ,
ուսթաթափութեան և տիրութեան համար . կը
լնէ և անհետ կընէ ամեն տեսակ անլափառ-
րութեանց հետքերը : Սրտի և երկամանց վրայ
օգտակար ազդեցութիւն մ'ունի . արիւնը մաք-
րելով նոցա խանգարեալ վիճակը կը կանոնա-
ւորէ , և գրգռելով կենսական գործարանները
կը զօրացնէ : Իւր դեղական մեծ ազդեցու-
թեամբը սրտախառնութիւն , կուծուութիւն ,
մաղձային հիւանդութիւններ , որովայնի մէջ
լեցուած կաղեր , գլխի ցաւեր կը վանէ . մար-
սողութիւնը կը չափաւորի , և մարմինը մաք-
րուելով բոլոր այն ազտեղութիւններէ՝ որ շատ
անգամ զանազան հիւանդութեանց սկզբնա-
պատճառ կըլլան , առողջ , ուժեղ , և բնական
դիւքը կըգեղնուի :
ONGUENT HOLLOWAY
ՍՊԵՂԱՆԻ ՀՈՒՆՈՒԼԻ
Մորթային հիւանդութիւնը և վէրք բուժե-
լու մասին ունեցած պալատական յատկու-
թեանցը չհաւասարիլ բնաւ ուրիշ դեղ մը . հին
կամ նոր թունաւոր վէրքեր , ուռեցք , քաղց-
կեղ (շերտիկէնչէ) , սրունից և ստեանց վէրքեր
կամ բոլորովին կանցնին և կամ կ'ուռանան .
օգտակար է նաև հարրուխի , հաղի , սրտի
բարխաման , մանաւանդ օգտաւ (եէլ) ըսուած
հիւանդութեան : Իւր կազդուրիչ և զօրաւոր
ազդեցութեամբը խոյլ (սըրահա) հիւանդու-
թեան ապականիչ զօրութիւնը ինչ աստիճան
որ ըլլայ՝ կը դիմագրաւէ :
Այս դեղերուն գործածութեան եղանակը
նշանակուած է իւրաքանչիւր տուփի վրայ , որ
կը գտնուի ամեն դեղափառաներու թով , և
մասնաւորապէս Պահէն-գափու Թաշ խանի կող-
մերը Պ. Գաւապեանի դեղարանը՝ Նօ. 7՝ կը
ծախուի :
Աւելի առնել ուղղող կը հրաւիրուի առ հե-
ղինակն տըքթօր Հոլլուէ Ի Լոնտոն Օքսֆորտ
փողոց թիւ 535 :
ՏԵՕՐԷՆ ԵՒ ՏԷՐ
Հ. Ս. ԱԼԱՃԱՃԵԱՆ
ՏՊԱԳՐ. Ս. Դ. ՊԱՐՏԻՉՊԱՆԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐՔ
Բիգա փաղա խան. թիւ 3